

BERÄTTELSE

TILL

1949 ÅRS LAGTIMA RIKSDAG

ANGÅENDE

RIKSBANKEN

AV

RIKSDAGENS REVISORER

år 1948.

STOCKHOLM
RIKSBANKENS SEDELTRYCKERI
1948.

Till 1949 års lagtima riksdag.

Undertecknade, av innevarande års riksdag utsedda revisorer, vilka enligt föreskrift i riksdagsordningens 72 § den 16 september 1948 påbörjat och denna dag fullbordat granskningen av riksbankens tillstånd och förvaltning, få härmed avgiva den berättelse därom, som i 6 § av den för riksdagens revisorer gällande instruktion finnes föreskriven.

Riksbankens räkenskaper för år 1946 äro granskade av förra årets revisorer och vid 1948 års riksdag har ansvarsfrihet blivit fullmäktige i riksbanken beviljad dels för förvaltningen under år 1946 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna dels ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 10 januari 1947 till och med den 9 januari innevarande år.

Den nu förrättade granskningen har till följd härav omfattat riksbankens räkenskaper för år 1947 och därjämte den del av det löpande årets förvaltning, som är redovisad i fullmäktiges protokoll från den 10 januari till tiden för revisionsförrättningens slut, och hava revisorerna för berörda granskningsarbete fått emottaga dels berättelse av fullmäktige om riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning samt om Tumba pappersbruk, dels fullmäktiges protokoll och skrivelser för ifrågavarande tid jämte riksbankens och brukets räkenskaper för år 1947 dels ock styrelsernas vid avdelningskontoren berättelser om dessa kontors rörelse.

Riksbankens grund- och reservfond m. m.

§ 1.

Enligt 1947 års bokslut hava riksbankens inkomster och vinster utöver dess utgifter och förluster under samma år utgjort:

Riksbankens
grundfond;
översikt av
bankens
ställning m. m

1946		1947
Kr. 496,137: 01	nettovinst	kr. 10,592,372: 36
	Av bokslutet framgår vidare, att riksbankens tillgångar utöver dess skulder vid 1947 års slut utgjordes av:	
„ 50,000,000: —	grundfonden	kr. 50,000,000: —
„ 60,000,000: —	avbetalningslånefonden	„ 60,000,000: —
„ 20,000,000: —	reservfonden	„ 20,000,000: —
„ 2,863,441: 32	tjänstepensionsfonden	„ 2,863,441: 32
„ 3,904,401: 86	familjepensionsfonden	„ 3,904,401: 86
	samt följande reserverade medel, nämligen:	
„ 579,826: 76	återstående vinstmedel från föregående år	kr. 1,075,963: 77
„ 496,137: 01	och vinst för år 1947	„ 10,592,372: 36 „ 11,668,336: 13
Kr. 137,843,806: 95	1947 års bokslut utvisar alltså för riksbanken ett kapitalöverskott av	kr. 148,436,179: 31

Jämlikt beslut vid 1948 års riksdag kvarstår riksbankens vinst för år 1947 hos banken.

Riksbankens rörelse under år 1947.

Egentliga riksbanksrörelsen.

§ 2.

Tillgångar och
skulder.

Från riksbankens utgående balansräkning 1947 meddelas här följande huvudposter:

Tillgångar:

1946		1947
Kr. 839,465,845: 76	Metallisk kassa (enligt § 11 i lagen för Sveriges riksbank)	kr. 231,779,215: 41
” 531,771,183: 98	Övervärde å guld	” 146,823,721: 63
” 52,917,477: 73	Annan kassatillgång	” 58,509,589: 74
” 1,544,524,018: 33	Statspapper och obligationer	” 2,746,553,001: 88
” 225,220,231: 92	Lånerörelsen, diskonterade växlar och lån m. m.	” 185,984,086: 82
” 823,130,434: 92	Utrikesrörelsen, utländska statspapper, fordran hos utländska banker, växlar m. m.	” 599,577,839: 49
” 282,307,843: 18	Hos riksgäldskontoret	” 188,767,843: 18
” 9,090,506: 71	Övriga tillgångar och fordringar	” 1,486,206: 16
” —	Förskott till staten enl. Washingtonöverensk.	” 69,818,707: 28
Kr. 4,808,427,542: 53		Summa kr. 4,229,300,211: 59

Skulder:

Kr. 2,877,445,466: 69	Utelöpande sedlar	kr. 2,895,149,975: 69
” 6,380,843: 74	Postväxlaräkning	” 4,328,118: 72
” 875,101,156: 41	Checkräkning	” 899,488,443: 96
” 144,277,446: 08	Depositionsräkning	” 2,359,247: 59
” 864,563: 17	Kapitalräkning	” 300,000: —
” 85,350,000: —	Uppsägningsräkning	” 66,000,000: —
” 173,693,396: 62	Utrikesrörelsen, skuld till utländska banker m. m.	” 164,715,815: 35
” 6,922,937: 88	Kursdifferenskonto	” 3,990,219: 83
” 547,924: 99	Övriga skulder	” 44,532,211: 14
Kr. 4,170,583,735: 58		Summa kr. 4,080,864,082: 28

Kr. 137,843,806: 95	Efter tillägg härtill av riksbankens under § 1 härovan angivna behållna tillgångar	kr. 148,436,179: 31
Kr. 4,308,427,542: 53	erhålles det under rubriken tillgångar upptagna beloppet	kr. 4,229,300,211: 59

Riksbankens inom linjen förda tillgångar och skulder utgjorde vid slutet av år 1947:

1946		1947
Kr. 16,934,526: 22	<i>Tillgångar</i> (riksbankens mynt- och medaljsamling, internationella bankens aktier, och taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter)	kr. 16,934,526: 22
„ 1,674,084: 81	<i>Skulder</i> (utelöpande transport- och bankosedlar, lånebanksobligationer m. m.)	„ 1,674,084: 81

Såsom riksbankens inkomster och vinster samt utgifter och förluster under år 1947 å den egentliga riksbanksrörelsen redovisas följande huvudposter:

Inkomster och utgifter.

Inkomster och vinster:

1946		1947
Kr. 3,175,077: 33	Lånerörelsen	kr. 4,980,537: 99
„ 8,991,673: 88	Utrikesrörelsen	„ 6,859,035: 22
„ 250,245: 56	Statspapper och obligationer	„ 15,450,308: 45
„ 1,404,750: 32	Övriga inkomster och vinster	„ 1,084,856: 23
Kr. 18,821,747: 09		Summa kr. 28,374,737: 89

Utgifter och förluster:

Kr. 3,532,176: 94	Lånerörelsen	kr. 1,028,960: 80
„ 615,777: 95	Guldtransport	„ 6,709,698: 34

Förvaltningskostnad:

Kr. 4,962,733: 26	Arvoden och avlöningar	kr. 5,359,393: 72
„ 1,041,871: 97	Pensioner	„ 1,244,761: 69
„ 1,650,527: 95	Förvaltningsutgifter	„ 1,796,591: 18
„ 678,413: 92	Kostnader för tryckeriet	„ 693,542: 36
„ 756,217: 71	„ „ pappersbruket	„ 738,743: 56
„ 87,890: 38	Övriga utgifter	„ 210,673: 88
Kr. 18,825,610: 08		Summa kr. 17,782,865: 53

Kr. 13,821,747: 09	Sedan från ovan omförmälda inkomster och vinster .	kr. 28,374,737: 89
„ 13,325,610: 08	dragits nyssnämnda utgifter och förluster	„ 17,782,365: 53
Kr. 496,137: 01	återstår den förut uppgivna nettovinsten under år 1947	kr. 10,592,372: 36

§ 3.

Riksbankens
avlönings-
kostnader m. m.

Såsom under närmast föregående paragraf angivits redovisas arvoden och avlöningar vid riksbanken under år 1947 med sammanlagt 5,359,393: 72 kr. Detta belopp kan specificeras sålunda:

1946		1947	
Kr. 58,126: 69	Arvoden till fullmäktige o. d.	kr. 56,769: 53	
” 143,564: 67	Arvoden till styrelseledamöter vid avdelningskontoren..	„ 144,622: 95	
” 2,676,762: 20	Löner o. d. till ordinarie tjänstemän	„ 3,146,132: 31	
” 986,972: 88	Löner o. d. till icke ordinarie personal	„ 1,228,694: 92	
” 1,097,306: 92	Personliga lönetillägg m. m.	„ 783,174: 01	
Kr. 4,962,788: 26		Kronor 5,359,393: 72	

§ 4.

Avbetalningslånefonden.

Vid årets början voro utestående 53,666,585: 81 kr. Vid årets utgång hade utlåningen stigit till 59,439,363: 09 kr. och den 31 aug. till 59,918,502: 61 kr. Härav utgjorde 3,843,994: 73 kr. s. k. garantilån åt dem som avlagt akademisk examen. Antalet dylika lån utgjorde 380 st.

I övrigt hänvisas till bankoutskottets memorial nr 1948: 1.

§ 5.

Bosättningslånefonden.

Till fonden ha såsom kapital anvisats 54,1 milj. kr., varav 45 milj. kr. överlämnats till riksbanken. Vid årets utgång voro 42,028,351: 23 kr. utestående och den 31 aug. 42,820,554: 12 kr.

I övrigt hänvisas till bankoutskottets memorial nr 1948: 1.

§ 6.

Spannmålskreditfonden.

Av fonden disponerades under året 2,5 milj. kr. Vid budgetårets utgång var intet lån utestående. Under närmast föregående budgetår influtna räntor 1,419: 02 kr. ha inlevererats till statsverket. Under budgetåret har intet lån utlämnats.

§ 7.

Riksbanken har 1945 erhållit bemyndigande att till budgetårets 1945/46 utgång disponera sammanlagt 3,5 milj. kr. för utgivande av lån för anordnande

av skyddsrum. Vid 1947 års utgång voro 245,181:68 kr. utestående. Vid utgången av augusti hade beloppet nedgått till 180,182:68 kr.

§ 8.

1941 års riksdag anvisade ett reservationsanslag av 2 milj. kr för inrättande av en fond för hantverks- och småindustrikredit. Kungl. Maj:t har medgivit, att beloppet finge disponeras även under budgetåret 1948/49. 500,000 kr. ha överförts till riksbanken. Vid 1947 års utgång voro 40 lån om sammanlagt 353,660 kr. utestående. Vid utgången av augusti hade antalet lån ökats till 43 men beloppet nedgått till 337,260 kr.

Riksbankens pappersbruk.

§ 9.

Balansräkningen den 31 december 1947 visar följande:

1946		Tillgångar.	1947	
Kr.	91,013: 88	Kassa och postgiro	kr.	61,008: 35
„	220,505: 49	Fabriksfastigheter (tax.-värde kr. 867,400: —)	„	241,399: 23
„	344,542: —	Bostadsfastigheter („ „ 1,297,400: —)	„	351,642: —
„	65,558: 33	Hemmanet („ „ 239,100: —)	„	58,275: 03
„	518,597: 18	Maskiner („ „ 419,200: —)	„	707,569: 13
„	59,188: 88	Inventarier och verktyg	„	50,803: 84
„	143,446: 23	Maskiner och material å nyanläggningar m. m.	„	157,518: 68
„	310,993: 75	Papper, kuvert etc. i lager	„	148,952: 32
„	112,519: 05	Papper och papp under arbete	„	133,407: 01
„	218,984: 59	Förråd	„	245,412: 43
„	98,738: 45	Fordringar	„	110,127: 74
Kr. 2,184,087: 83			Summa kr.	2,266,115: 76

Skulder.

Kr.	57,023: 29	Förnyelsefond för maskiner	kr.	90,822: 93
„	1,490: —	„ „ automobiler	„	2,235: —
„	20,203: 58	„ „ fabriksfastigheter	„	30,582: 32
„	36,055: 70	„ „ bostadsfastigheter	„	54,518: 55
„	153: 17	„ „ hemmanet	„	306: 34
„	50,136: 85	Avlöningar för december	„	50,685: 31
„	2,114: 65	Omsättningsskatt för december	„	—
„	—	Källskattemedel	„	35,242: —
„	—	Diverse	„	9,085: 44
„	2,016,910: 59	Kapital	„	1,992,637: 87
Kr. 2,184,087: 83			Summa kr.	2,266,115: 76

Utgifterna under året ha uppgått till kr. 2,489,432: 01 vilka täckts av följande inkomster:

1946		1947		
Kr.	763,076: 46	Värdet av under år 1946 levererat sedelpapper	kr.	755,732: 98
„	1,086,715: 49	Försäljning av annat papper	„	1,632,419: 68
„	15,222: 89	Inkomst av hemmanet	„	10,494: 76
„	14,388: 07	Hyror	„	65,843: 64
„	6,603: 55	Övrigt	„	24,940: 95
Kr. 1,886,006: 46			Summa kr.	2,489,432: 01

Tillverkningskostnaderna fördela sig på följande huvudposter med nedanstående belopp:

1946		1947		
Kr.	425,001: 23	Material	kr.	785,121: 21
„	895,430: 26	Löner	„	1,083,912: 30

1946			1947	
Kr.	178,983: 27	Tillverkningsomkostnader	kr.	220,456: 05
„	69,644: 52	Administrativa omkostnader	„	63,799: 54
„	58,902: 49	Bränsle	„	89,150: 87
„	73,270: 06	Avskrivningar	„	79,517: 70
„	8,159: 65	Nyanläggningar	„	—
„	18,748: 72	Diverse	„	14,249: 26
„	150,970: 38	Minskning av lager	„	140,801: 29
Kr.	1,879,110: 58		Summa kr.	2,477,008: 22

Riksbankens sedeltryckeri.

§ 10.

Inkomster och
utgifter.

Inkomster och utgifter å riksbankens sedeltryckeri uppgingo under år
1947 till följande belopp:

inkomster:

	1946		1947
Kr.	139,632: 96	blankettryck m. m. till riksbanken och valutakontoret	kr. 115,224: 93
„	69,230: 92	stämplar m. m. till generalpoststyrelsen ..	„ 148,089: 49
„	462,915: 93	andra beställningar.....	„ 422,997: 69
			kr. 686,312: 11
Kr.	671,779: 81		

utgifter:

Kr.	732,202: 81	avlöningar	kr. 789,090: 17
„	231,467: 05	förbrukningsartiklar	„ 227,707: 56
„	54,918: 36	fastigheten	„ 75,518: 31
„	9,906: 68	reparationer av maskiner.....	„ 12,821: 80
„	16,008: 37	gas, elektricitet, telefon m. m.	„ 14,844: 23
„	60,622: 78	stämpelpapper	„ 49,714: 55
„	48,306: 88	pensioner	„ 60,321: 64
„	205,211: 30	övriga utgifter	„ 184,172: 36
			kr. 1,414,190: 62
Kr.	1,358,644: 23		

Kr.	687,864: 42	Utgifterna överstego således under år 1947 inkomsterna med	kr. 727,878: 51
„	8,450: 50	I bostadshyror har under året dessutom influtit	„ 8,450: 52

Sedeltrycket har under år 1947 omfattat följande antal sedlar, nämligen:

	1946		1947
	3,000,000	st. av 100 kronors valör	5,154,900 st.
	3,444,300	„ „ 50 „ „	1,805,100 „
	8,429,000	„ „ 10 „ „	13,074,000 „
	7,978,400	„ „ 5 „ „	15,535,000 „
		22,851,700 st. eller sammanlagt	35,569,000 st.

§ 11.

I revisionen av riksbankens styrelse och förvaltning hava samtliga undertecknade revisorer deltagit.

Deltagande i
revisionen.

§ 12.

Vid läsningen av fullmäktiges protokoll ha revisorerna iakttagit, att fullmäktige den 26 oktober i år beviljat Aktiebolaget Aerotransport (ABA) en förlagsväxelkredit intill den 1 april 1949 med ett belopp av högst 15 miljoner kronor.

Innevarande års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att godkänna uppgjort förslag till avtal mellan Aktiebolaget Aerotransport och Svensk interkontinental lufttrafik aktiebolag om sammanförande av den svenska reguljära luftfarten i ett företag och anvisade i samband därmed 5 miljoner kronor till teckning av aktier i Aktiebolaget Aerotransport. Avsikten var, att staten till pari skulle teckna det antal aktier, som erfordrades för att statens aktieandel skulle uppgå till högst 30 miljoner kronor. Det verkliga medelsbehovet kunde dock ej för det dåvarande angivas, enär detta bl. a. vore beroende av blivande värdering av ABA:s rörelse.

Riksdagen beslöt vidare, att lån ur luftfartslånefonden må under i statsrådsprotokollet angivna villkor beviljas för inköp av flygplan, motorer m. m. Detta innebar utvidgade lånemöjligheter med avseende å såväl låneobjekten som lånebeloppen. Statsutskottet uttalade viss tveksamhet rörande lämpligheten av att i förordad omfattning vidga möjligheterna att bevilja lån ur luftfartslånefonden men ville icke motsätta sig förslaget. Utskottet förutsatte emellertid, att låneverksamheten inom de uppdragna gränserna bedrevs med tillbörlig försiktighet. Detta statsutskottets uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

Då fullmäktige den 18 oktober i år upptogo frågan om viss kredit till ABA, finnes i protokollet antecknat, att före sammanträdet fullmäktiges ledamöter tillställts en inom kommunikationsdepartementet upprättad PM angående ABA:s ekonomiska läge. Denna PM finnes dock icke vidfogad protokollet.

Vid protokollet för den 21 oktober finnas fogade dels inom riksbanken upprättad promemoria för de förhandlingar, som förts i ärendet, och dels skrivelse i ärendet från kommunikationsministern till riksbankschefen Rooth. Enligt denna skrivelse har kommunikationsministern för avsikt att framdeles föreslå Kungl. Maj:t att hos riksdagen äska det anslag, som erfordras för fullgörande av statens skyldigheter enligt ovan nämnda avtal, och att förelägga riksdagen förslag om ökning av luftfartslånefonden i åtminstone den utsträckning, som erfordras för överflyttning av den kredit, riksbanken kan komma att lämna ABA, till lån ur fonden.

I den ovan nämnda inom riksbanken upprättade promemorian finnes vidare omnämnt, att kommunikationsministern uttalat, att han ansåge det angeläget att riksbanken beviljade krediten.

Den ovan nämnda värderingen av ABA:s rörelse har numera slutförts av särskilt utsedda värderingsmän och resultatet i slutet av november överlämnats till ABA. Huruvida något om värderingens resultat varit av fullmäktige känt vid kreditens beviljande framgår ej av fullmäktiges protokoll.

Revisorerna, som icke haft möjlighet att bedöma ABA:s kreditvärdighet och sakna kännedom om det uppskattade värdet av ABA:s tillgångar, kunna icke finna annat än att riksdagens prövning av utlovat förslag om ökning av luftfartslånefonden beskurits genom den nu beviljade krediten, som uppenbarligen beviljats bl. a. med hänsyn till att riksbanken efter sådan ökning skulle befrias från detta engagemang.

Revisorerna finna det vidare anmärkningsvärt, att den promemoria, som åtminstone delvis synes ha legat till grund för fullmäktiges beslut, icke finnes bifogad fullmäktiges protokoll.

§ 13.

Tillstyrkan av
ansvarsfrihet.

Med anledning av den i 21 § av gällande instruktion meddelade föreskrift få revisorerna slutligen härmed för riksdagen meddela, att med avseende på riksbankens förvaltning under den tid granskningen omfattat revisorerna ej funnit anledning till annan erinran än vad i § 12 anföres samt att de för sin del anse, att ansvarsfrihet bör fullmäktige beviljas.

Siffer-
uppgifterna.

För riktigheten av i denna berättelse meddelade sifferuppgifter ansvarar den sekreterare, som vid granskningen av riksbanken biträtt revisorerna.

Jämlikt gällande instruktion kommer denna berättelse att överlämnas till fullmäktige i riksbanken.

Stockholm den 15 december 1948.

Gust. Björkman	David Norman	Ivan Pauli
Gust. Mosesson	Gustav Hellbacken	Aug. Spångberg
J. W. Mårtensson	Ivar Pettersson	Gustaf Karlsson
Martin Skoglund	Ebon Andersson	John Gustavson

Al Vanner